

35. KĀ LAI IEGŪSTU MEŽA SERTIFIKĀTU?

**SERTIFIKĀCIJAS SISTĒMAS
SERTIFICĒŠANAS IESPĒJAS UN IEGUVUMI**

Sertifikācijas sistēmas

Latvijā meža apsaimniekošanai īpašniekam iespējams izvēlēties divu veidu sertifikācijas sistēmas, kas nodrošina ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu:

- FSC¹ (*Forest Stewardship Council*) jeb Mežu uzraudzības padome;
- PEFC² (*Programme for the Endorsement of Forest Certification*) jeb Meža sertifikācijas sistēmu novērtēšanas programma.

Meža sertifikācijas aizsākumi meklējami 1990. gadā ASV, kur četru gadu laikā tika izstrādāta FSC sistēma. Šodien FSC sertifikācija veikta vairāk nekā 80 pasaules valstīs, aptuveni 186,4 miljoniem hektāru meža. Latvijā FSC darbojas kopš 2001. gada. PEFC sākotnēji tika dēvēta par Eiropas meža īpašnieku sertifikācijas sistēmu. Tā izveidota 1999. gadā un šobrīd ir lielākā pasaulē. PEFC meža apsaimniekošanas sertifikāts izsniegts aptuveni 750 tūkstošiem meža īpašnieku, kopumā aptverot 300 miljonus hektāru meža. PEFC Latvijas padome³ darbojas kopš 1999. gada.

Meža sertifikācija tiek veikta, lai iegūtu apliecinājumu par meža apsaimniekošanas atbilstību noteiktām prasībām. Katrai sistēmai ir izstrādāti kritēriji, indikatori un nosacījumi, kādā veidā meža īpašnieks var sertificēt savu mežu un kā apsaimniekošanu, atbilstoši šiem nosacījumiem, vērtē auditori. Iegūtais sertifikāts apliecina, ka mežs tiek apsaimniekots atbildīgi, pamatojoties uz noteiktiem apsaimniekošanas principiem. Sertifikātu izsniedz uz pieciem gadiem, un tā darbības laikā notiek auditi.

Lai arī abas sertificēšanas sistēmas ir globālas, katra valsts izstrādā savu standartu, par pamatu ņemot klimatiskos, kultūrvēsturiskos un sociālos apstākļus. Ik pa pieciem gadiem notiek standartu pārskatīšana un pilnveidošana. Latvijas PEFC Meža apsaimniekošanas standarts izstrādāts 2010. gadā, un 2016. gadā tas ir pārskatīts. Atbilstoši PEFC Latvijas standartam, sertificēti ap 1,7 miljoniem hektāru meža, tai skaitā arī privātie meži. Tā kā Latvijas FSC sertifikācijas standarta izstrāde pēc tās apspriešanas fāzes vēl nav pabeigta, sertifikācija notiek pēc sertifikācijas iestāžu noteiktajiem pagaidu standartiem, kas balstīti uz visā pasaulē

1 <https://ic.fsc.org/en>

2 www.pefc.org

3 www.pefc.lv

vienādiem standartos uzskaitītiem FSC principiem un kritērijiem. Vairāk par FSC sertifikāciju var uzzināt Latvijas mežu sertifikācijas padomes interneta mājaslapā ⁴.

PEFC standarta pamatā ir seši starptautiski noteikti galvenie ilgtspējības kritēriji, savukārt FSC standartā – 10 FSC principi un kritēriji. Lai iegūtu sertifikātu, meža īpašniekam jāizstrādā meža apsaimniekošanas plāns, kurā ietvertas attiecīgās sertifikācijas sistēmas prasības un nosacījumi. FSC ir stingri jāvadās pēc plāna, un FSC auditā tiek pārbaudīta meža apsaimniekošanas atbilstība plānam un kritērijiem. Arī PEFC auditā pārbauda saimniekošanas atbilstību iepriekš noteiktajām un plānā apstiprinātajām prasībām. Tomēr meža īpašnieka darbībā pieļaujamas arī atkāpes (ja pamato, kāpēc veikts konkrēts pasākums un kas ievērots tā izpildē), ja tiek ievērotas standarta prasības. Tā kā apstākļi katrā īpašumā ir atšķirīgi, šāda pieeja īpašniekam nodrošina lielāku izvēles brīvību meža apsaimniekošanā.

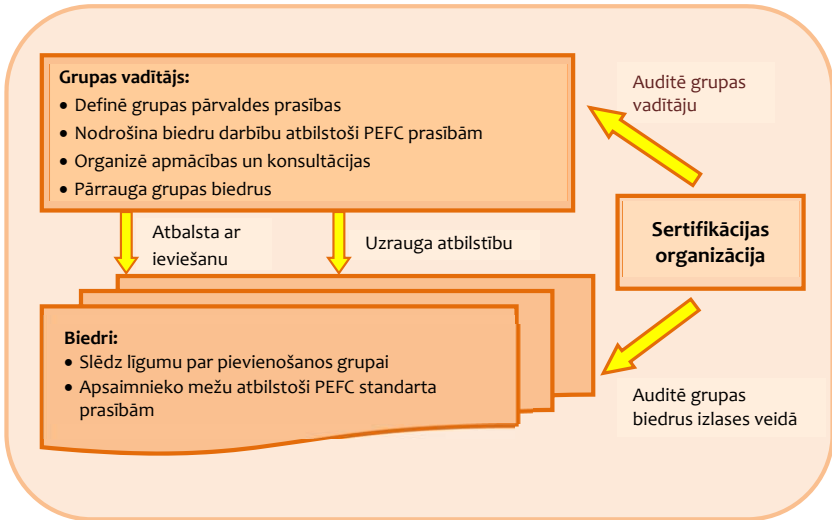
Ja auditos, ko veic neatkarīgas trešās puses organizācijas, konstatētas būtiskas neatbilstības, meža īpašniekam tiek dots laiks to novēršanai. Tomēr sertifikācijas standartu pārkāpums kādā no apsaimniekošanas jomām, nozīmē sertifikāta zaudēšanu.

Individuālā un grupu sertifikācija

Meža īpašnieks var sertificēt savu meža apsaimniekošanu divos veidos – individuālajā vai grupas sertifikācijā. Individuālajā sertifikācijā īpašnieks pats uzņemas atbildību par sertifikācijas procesa prasību ievērošanu un ar to saistīto izmaksu segšanu. Grupas sertifikācijā meža īpašnieki apvienojas grupā, un viņu mežus sertificē kā daļu no kopējā grupas meža, saglabājot īpašniekam tiesības pašam pieņemt lēmumus par sava meža apsaimniekošanu. Katrs grupas dalībnieks ir ieguvējs, jo samazinās audita izmaksas un sertifikācijai patērētais laiks.

Sertifikācijas pamatā ir meža apsaimniekošanas plāns. Grupas sertifikācijā to izstrādā kā visiem grupas biedriem kopēju. Grupas sertifikācijas gadījumā auditu veic izlases kārtībā, nevis katra grupas dalībnieka īpašumā.

4 www.lmsp.lv

Grupus sertifikācijas shēma.
(Avots: PEFC Latvijas padome, 2014)

Grupus sertifikācijas pakalpojumus saviem biedriem piedāvā arī mežsaimniecisko pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība L.V.Mežs.

leguvumi no sertifikācijas

Augošais pieprasījums pasaulē pēc sertificētas koksnes palielina arī meža īpašnieku interesi par sertifikāciju. Pašreiz Latvijā gan ir tikai daži uzņēmumi, kas par sertificētu koksni maksā vairāk, tomēr nākotnē to skaits varētu pieaugt. Situācijā, kad koksnes piedāvājums tirgū pārsniedz pieprasījumu, uzņēmumi priekšroku dod sertificētai koksnei.

Meža sertifikāciju, kas paredz ilgtspējīgu apsaimniekošanu, atbalsta arī dažādas valsts un ES programmas. Piemēram, piesakoties uz atbalsta programmām un finansējumu, pretendentiem, kuru meži ir sertificēti, piešķir papildus punktus, kas palielina punktu skaitu projekta kopējā vērtējumā.

Sertifikāciju izvēlas īpašnieki, kuri vēlas nodrošināt ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu. Jau izstrādājot meža apsaimniekošanas plānu, īpašniekam ir iespēja novērtēt savu īpašumu kopā ar speciālistu un izvēlēties piemērotākās meža apsaimniekošanas metodes, kas atbilst gan sertifikācijas kritērijiem, gan īpašnieka vēlmēm un ir videi draudzīgas.

Literatūra

1. *Atbildīgi apsaimniekots mežs. PEFC meža apsaimniekošanas sertifikācija* (2014) Rīga: PEFC Latvijas padome, 16 lpp.
2. Beķeris, P. (2016) Kas labāks? FSC vai PEFC. *Baltijas Koks* 06: 40–43.
3. FSC (Forest Stewardship Council) – <https://ic.fsc.org>.
4. Latvijas Mežu sertifikācijas padome – www.lmsp.lv.
5. PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) – www.pefc.org.
6. PEFC Latvijas Padome – www.pefc.lv.
7. Vilkriste, L. (2015) Sertifikāts – apliecinājums atbildīgi apsaimniekotam mežam. *Saimnieks LV* 04: 56–57.